

تازه‌های کتاب درمورد

خاورمیانه

تهیه و تنظیم: دکتر حمید احمدی
مدیر گروه علوم سیاسی دانشکده حقوق و
علوم سیاسی دانشگاه تهران

Yair Auron, *The Banality of Indifference: Zionism and the Armenian Genocide*, New Brunswick, NJ and London: Transaction Books, 2000, 374 pages.

ملاکت بی تفاوتی؛ صهیونیسم و

قتل عام ارمنه

نویسنده این کتاب در پی آن است تا به موضوع سکوت اولین گروه‌های مهاجر اسکان یافته صهیونیستی در فلسطین در برابر قتل عام ارمنه توسط ترک‌ها در سال‌های ۱۶-۱۹۱۵ پی ببرد. وی فقدان واکنش

علنی مقامات یی شوف (جامعه اسرائیل) را نشانه بی تفاوتی دولت اولیه اسرائیل می‌داند که بیشتر به فکر محافظت از خود بود تا چیز دیگری. وی می‌گوید که برخی یهودیان به قتل عام ارمنه همانند تجربه خود در سال‌های آوارگی نگاه نمی‌کنند. از نظر نویسنده، این امر بازتاب فرهنگ مدرن اسرائیل است که در آن منحصر به فرد بودن

آوارگی با قدرت اسرائیل و تاریخ آن ارتباط نزدیک دارد، اما نویسنده بر آن است که تاکید مداوم بر مصایب فردی (و بنابراین نادیده گرفتن بی رحمی‌های دیگر) باعث محدود شدن درک اسرائیلیها از جهان و خودشان می‌شود. نویسنده چنین نتیجه می‌گیرد که اسرائیل (برای ارج گذاری بهتر بر تجربیات خود) باید پیامزد که الگوهای قتل عام‌های مدرن بخشی از فرهنگ جهان است.

Rudi Matthee ad Beth Baran, eds., *Iran and Beyond: Essays in the Middle Eastern History in Honor of Nikki R. Keddie*, Costa Mesa, CA: Mazda Publishers, 2000, 288 pages.

ایران و ماورای آن؛ مقالات مربوط به تاریخ خاورمیانه

این کتاب مجموعه مقالات گوناگونی است که به مناسبت بزرگداشت خانم نیکی کدی استاد مسایل ایران و خاورمیانه انتشار یافته است. مقالات کتاب موضوعات گوناگونی همچون مسئله زنان و روابط جنسی مربوط به آموزش، ادبیات، و سیاست

بی‌ثباتی حاکم بر اقتصاد سیاسی ایران است. فلور سیاست‌های مالی و مسایل مالی عمده در دورانهای مورد نظر را مورد بحث قرار می‌دهد، و شیوه‌ها و کارکردهای جمع‌آوری مالیات را نشان می‌دهد.

Ali Mirsepassi, *Intellectual Discourse and the Politics of Modernization: Negotiating in Iran*, Cambridge, UK and New York Cambridge University Press, 2000, 193 pages.

گفتمانهای روشنفکری و سیاست‌نوسازی در ایران

این کتاب مفهوم تجدد (مدرنیته) در فرهنگ ایرانی و پیش‌داوریه‌ها علیه غرب را که ویژگی توسعه این فرهنگ است، مورد بررسی و کنکاش قرار می‌دهد. بحث کتاب با تعریف مدرنیته و نقشی که در انقلاب ۱۹۷۹ ایران بازی کرد شروع می‌شود. نویسنده آنگاه اندیشه تجدد در فرهنگهای غربی و این نکته را که چگونه این مفهوم با مفهوم متجدد در ایران سازگار شده یا می‌تواند بشود به بحث می‌گذارد. کتاب به مسئله سکولاریسم در اسلام و سیاست و اصلاحات در نهادهای

در ایران، امپراطوری عثمانی و جهان عرب را دربر می‌گیرد. حدود نیمی از مقالات کتاب به مسئله زنان اختصاص یافته و شامل مقالاتی درباره زندگی خصوصی و عمومی مبارزات زنان ایرانی-ارمنی در آغاز قرن بیستم؛ و همچنین آموزش زنان و بنیانگذاری نخستین مدرسه ابتدایی برای دختران مسلمان در آفریقای شمالی می‌شود. زندگی فواحش، زنان درباری و دختران رقاچه در ایران دوران صفوی، و زندگی اجتماعی و خصوصی خوانندگان زن در ایران و جهان عرب از جمله مقالات دیگر این کتاب است.

Willem Floor, *A Fiscal History of Iran in the Safavid and Qajar Periods 1500-1925*. Winona Lade, IN: Eisenbrauns, 1999, 504 pages.

تاریخ مالی ایران در دوران صفوی و قاجار

کتاب حاضر به واقع بررسی جامع ساختار مالی نظام سیاسی ایران در دوران صفوی و قاجار است. هدف تحلیل نویسنده از نقش دولت و هدف درآمدهای مالیاتی در این دوران، روشن ساختن نوسانات و

شیعی ایران نیز می‌پردازد. نویسنده از اسلام به عنوان یک فلسفه‌نوساز دفاع می‌کند و مشکلات گوناگونی را که «ذهنیت اسلامی» کنونی باید به آن بپردازد شناسایی می‌کند. کتاب بحث نتایج مفهوم مدرنیته و چگونگی تأثیرگذاری بر نظام‌های اجتماعی و سیاسی به پایان می‌رسد.

Misagh Parsa, *States, Ideologies, and Social Revolution: A Comparative Analysis of Iran, Nicaragua and the Philippines*, Cambridge, UK and New York: Cambridge University Press, 2000, 295 pages.

دولتها، ایدئولوژیها و انقلابات اجتماعی؛ تحلیل مقایسه‌ای ایران، نیکاراگوا و فیلیپین

هدف کتاب آن است تا علل و نتایج بلافصل کشمکش در این سه کشور را تعیین کند، نویسنده بر ساختارها و فرآیندهایی تمرکز می‌کند که به انقلابهای اجتماعی در ایران و نیکاراگوا و اصلاحات سیاسی در فیلیپین منجر شد. نویسنده مداخله دولت در اقتصاد، تشکیل ائتلافهای

انقلابی و برتری چالش‌گران ایدئولوژیک را در این سه مورد تاریخی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد. وی چنین نتیجه می‌گیرد «به همان نسبت که دولتها کم‌تکاپوتر می‌شوند و با توسل کمتر به سیاستهای مداخله‌گرانه به نیروهای بازار اجازه می‌دهند تا اختصاص سرمایه و انباشت را تعیین کنند، دولت از این نوع چالشهای انقلابی مصون خواهد ماند.» (ص ۲۹۴) وی این فرضیه خود را در مورد سه کشور فوق به آزمون می‌گذارد.

Masoud Kheirabadi, *Iranian Cities: Formation and Development*, Syracuse, NY: Syracuse University Press 2000, 89 pages.

شکل‌گیری و توسعه شهرهای ایران

هدف اصلی این کتاب بررسی رابطه میان محیطهای فیزیکی و فرهنگی در ایران است. در پیگیری این هدف، نویسنده منطق موجود در ورای شکل فیزیکی و الگوهای فضایی شهرهای ایران قبل از نوسازی جامعه ایران را که در نیمه دوم قرن بیستم به وقوع پیوست مدنظر قرار داده است. نویسنده این نکته را فاش می‌سازد که

شکل‌گیری و توسعه شهرهای ایرانی محصول چندگانگی نفوذها است. یعنی رشد ظاهری ترکیبی از عوامل محیطی (برای نمونه شکل زمین و آب هوا) و فرهنگی (برای نمونه عوامل مذهبی و اجتماعی سیاسی) است. علاوه بر این وی نشان می‌دهد که مکان، شکل و کارکرد ساختارهای شهری ایرانی، بیش از همه، بیانگر پاسخهای عقلانی به نیازهای گوناگون ساکنان مسلمان شهرها است.

Shir Mohammad Ravan, *Moderne Messemedien und Traditionelle Kommunikation in Iran and Pakistan*, Hamburg, Deutsches Orient-institut, 2000, 460 pages.

رسانه‌های جمعی مدرن و ارتباطات سنتی در ایران و پاکستان

کتاب در واقع متن پایان‌نامه فوق‌دکتری شیر محمد روان است که به ارتباطات سنتی رسانه‌های جمعی در جوامع اسلامی ایران و پاکستان اختصاص دارد. بخش نخست چشم‌انداز رسانه‌های در ایران را بررسی کرده و تحلیل تجربی روزنامه‌های

کیهان و جمهوری اسلامی را با توجه به موضع آنها در قبال موضوعات سیاسی، دینی و اقتصادی دربرمی‌گیرد. بخش دوم یک مطالعه تجربی از نقش ارتباطات سنتی (برای نمونه، مسجد، بازار، قهوه‌خانه ...) و بررسی محتوی رسانه‌ای مدرن از دید خوانندگان آنها است که هر دو برپایه مطالعات میدانی نویسنده در استان مرز شمالی غربی پاکستان استوار است. نویسنده بر این نظر است که شیوه استفاده از رسانه‌های مدرن تفاوت عمده‌ای با هم دارند و این به شرایط اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی بستگی دارد. او چنین نتیجه می‌گیرد که صرف واردشدن تکنولوژی رسانه‌ای و فراگیری برنامه‌ریزی موجود نمی‌تواند مؤثر باشد، بلکه به ترکیب با ارتباطات سنتی (در شکل و محتوی) نیازمند است.

دیدگاه آمریکا، نوشته گراهام و مقاله ابعاد ترکی و اسلامی روابط روسیه - آمریکا نوشته آلون ز. روبینشتین، در فصلهای دیگر کتاب ارایه شده است.

David Gilmartin and Bruce B. Lawrence, eds, *Beyond Turkic and Hindu: Rethinking Religious Identities in Islamicate South Asia*, Gainesville, FL: University Press of Florida, 2000, 338, pages.

فراسوی ترک و هندو؛ بازاندیشی پیرامون هویت‌های مذهبی در آسیای جنوبی مسلمان

کتاب حاضر مجموعه مقالات کنفرانس دانشگاه دوک در ۱۹۹۵ است. نویسندگان این مقالات این مفهوم را که هویت ثابت و غیرقابل تغییر است، و اینکه مسلمانان و هندوهای آسیای جنوبی گروه‌های سازش‌ناپذیر بوده هستند، به چالش می‌طلبند. عناوین ۱۳ مقاله ارایه شده در این کتاب به شرح زیر می‌باشد: گونه‌های ادبی، شکل‌های معماری و هویتها؛ تصوف، بیوگرافیها و مخالفان مذهبی؛ و دولت،

Hafeez Malikk, ed, *Russian-American Relations: Islamic and Turkic Dimensions in the Volga-Ural Basin*, London and New York: Palgrave Publishers, 2000, 289 pages.

روابط روسیه و آمریکا؛ ابعاد اسلامی و ترکی در حوزه ولگا-اورال

مقالات این کتاب در پی روشن ساختن نقش اسلام در الگوی روبه‌ظهور روابط میان روسیه و ایالات متحده است. مقالات این کتاب بر پایه سمیناری تنظیم شده است که در ۱۹۹۶ در دانشگاه ویلانووا توسط دانشمندان آمریکایی، روسی، تاتار و باشقوری ارایه شد. این مقالات چهار مسئله گسترده مربوط به نقش‌های ژئوپولیتیک اسلام و ناسیونالیسم در «خارج نزدیک» را دربر می‌گیرد که عبارتند از اسلام و تنوع قومی در جامعه مشترک المنافع کشورهای مستقل، با تاکید بر آسیای میانه؛ تعدیل متقابل میان روسیه و اسلام در دوره بعد از سقوط شوروی؛ مبارزه تاتارستان برای خودمختاری؛ و احیای ناسیونالیسم در باشقورستان مقاله «اسلام و قومیت در جامعه مشترک المنافع کشورهای مستقل:

تحت الحمایگی و نظم سیاسی. دو نتیجه گسترده از این مقالات به دست می آید: معنای هویت را می توان در رابطه با ساخت دولت دریافت (یعنی بر حسب قدرت سیاسی و ساختارهای سیاسی)؛ مسلمانان و هندوها هر دو تنش میان آرمانهای جهانشمول و ارایه مدل از جهان بر حسب عملکرد واقعی آن، را تجربه کرده اند (ص ۲۰).

Serif Mardin, *The Genesis of Young Ottoman Thought: A Study in Modernization of Turkish Political Ideas*, Syracuse, NY: Syracuse University Press, 2000, 408 pages.

پیدایش تفکر عثمانیهای جوان؛ بررسی درباره نوسازی اندیشه های سیاسی ترک

چاپ اول این کتاب در سال ۱۹۶۲ انتشار یافت و چاپ جدید آن نکات تازه ای پیرامون جنبش عثمانیهای جوان به دست می دهد. این جنبش در سالهای اصلاحات (تنظیمات) امپراطوری عثمانی از ۱۸۳۹ تا

۱۸۷۸ فعال بود. درباره ایسن دوران اصلاح طلبی مطالعات زیادی تاکنون صورت گرفته است، اما نویسنده این کتاب

تاکید می کند که درباره ترکهای جوان و عثمانیهای جوان مطالعه چندانی به عمل نیامده است، و به همین خاطر است که کتاب کنونی شکاف مذکور را پر خواهد کرد. شریف ماردین اهمیت کار عثمانیهای جوان را در همه عرصه های نوسازی در ترکیه امروزی مورد تاکید قرار می دهد و برای اثبات این ادعا نخست ریشه جنبش عثمانیهای جوان و نقش آنها را در جامعه ترکیه آن زمان بررسی کرده و سپس فصلهای جداگانه کتاب خود را به بررسی شخصیت اعضای برجسته جنبش اختصاص می دهد. در این زمینه وی جریانهای گوناگونی را که در تدوین فلسفه سیاسی نوین عثمانی های جوان دست داشتند، به بحث می گذارد.

Carole Hillenbrand, *The Crusades, Islamic Perspectives*, New York: Routledge, 2000, 616 pages.

دیدگاههای اسلامی پیرامون جنگهای صلیبی

این کتاب مصور، جنگهای صلیبی را از دیدگاه منابع عربی مورد بررسی قرار می دهد. نویسنده با این اثر کمک مهمی به

Martin Sicker, *The Islamic World in Decline: From the Treaty of Karlowitz to the Disintegration of the Ottoman Empire*, Westport, CT: Praeger Publishers, 2000, 232 pages.

جهان اسلام در حال زوال؛ از پیمان کارلوویتس تا فروپاشی امپراطوری عثمانی

نویسنده این کتاب عوامل جغرافیایی و سایر عوامل مؤثر در دوران طولانی زوال سیاسی و ازدست رفتن قلمرو سرزمین امپراطوری های عثمانی و ایران را مورد بررسی قرار می دهد. او نشان می دهد که چگونه مشکلات داخلی فزاینده و سلطه قدرتهای اروپایی و آسیایی به ضعف تدریجی و در نهایت فروپاشی امپراطوری عثمانی در طرح بندی مجدد نقشه سیاسی خاورمیانه منجر شد.

نشر آثار جدید پیرامون جنگهای صلیبی کرده و با ارایه دیدگاههای اسلامی تلاش کرده است نوعی توازن در مقایسه با آثار انتشار یافته در غرب ایجاد کند. در این کتاب موضوعات متنوعی به جز شرح تاریخی، درباره الهیات، رفاه، هنر و ادبیات و فرهنگ مردمی و مادی ارایه می شود. نویسنده بر آن است تا با ارایه این جنبه ها، «طرحی برای تحقیقات آینده» ارایه دهد و نیز توجه دانشجویان و محققان موضوع جنگهای صلیبی و نیز افکار عمومی را به این حادثه جلب کند. به نظر نویسنده، نگاه جدید به جنگهای صلیبی به عنوان دوره ای که در شکل دادن به برداشتهای اروپای غربی از اسلام و برعکس نقش اساسی داشت می تواند برای امروز نیز مفید باشد، یعنی زمانی که جزمی گرایی مسیحی و بنیادگرایی اسلامی توجه عموم را به خود جلب کرده است.

Deniz Kandiyoti, *Gender and Citizenship in the Middle East*, Syracuse, NY: Syracuse University Press, 2000, 344 pages.

جنسیت و شهروندی در خاورمیانه

این کتاب در یک چهارچوب گسترده‌تر به شیوه‌هایی که زنان در جوامع مدرن ادغام می‌شوند نگاه می‌کند. کتاب دربردارنده مقالاتی است که در یک پانل بین‌المللی از دانشمندان شمال آفریقا، کشورهای عربی خاورمیانه، خلیج فارس و خاورمیانه غیرعربی برگزار شد. کتاب نشان می‌دهد که چگونه جنسیت بر حقوق شهروندی اثر گذاشت. کتاب همچنین به بررسی این نکته می‌پردازد که جنسیت بر شکل‌های گوناگون دولت موجود در منطقه تأثیر گذاشته است. مطالعات موردی کتاب «خطر مضاعف» برای زنان را نشان می‌دهد. یعنی آنها از یک طرف نه تنها در محدودیتهایی که توسط هر نظام سیاسی ایجاد می‌شود مشارکت دارند، بلکه محدودیتهای دیگری نیز تحمل می‌کنند که از کاهش یافتن تصمیمات شخصی آنها به کارهای درون خانواده ریشه می‌گیرد. به

Matthew S. Gordon, *The Breaking of a Thousand Sword: A History of Turkish of Samarra (A.H.200-275/815-889 C.E)*, Albany, NY: State University of New York Press, 2000, 149 pages.

شکستن هزار شمشیر؛ تاریخ ارتش ترکی سامره

این کتاب هم جنبه نظامی دارد و هم سیاسی-اجتماعی. موضوع اصلی کتاب بحث پیرامون ارتش ترکی سامره، پایتخت خلافت عباسی در قرن سوم هجری و نهم میلادی است. نویسنده ترکیه‌های سامره را «سربازان و اعضای یکی از جوامع متعدد خاور نزدیک اسلامی اولیه» توصیف می‌کند (ص ۶). بر همین پایه او به این نکته مهم توجه می‌کند که چگونه اعضای گارد ترکی خلافت عباسی از نقش سرباز فراتر رفته و بویژه در عرصه سیاسی جامعه‌ای که خدمت نظامی به آنها محول شده بود، مشارکت کردند.

میراتزورف؛ و «خانه‌ای در خانه‌ام در ندارم: داستانهای تخیلی زنان در برابر عمل صهیونیستی» نوشته یفاح برلووتیس، از جمله مقالات عمده این کتاب است.

Suad Joseph and Susan Slymovics, eds, *Women and Power in The Middle East*, Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press, 2001, 203 pages.

زنان و قدرت در خاورمیانه

کتاب حاوی مجموعه مقالاتی است که نیروهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی موثر در شکل دادن به نظامهای جنسیت در خاورمیانه و شمال آفریقا را مورد بررسی قرار می‌دهد. نویسندگان نقشهای مختلف زنان در طول تاریخ خاورمیانه و نیز تأثیرات جنبشهای ناسیونالیستی، احزاب انقلابی، و دولت را بر نقش آنها بررسی می‌کنند. مقالات تحول اجتماعی سریع در منطقه و تأثیر این تحول بر مشارکت زنان را مورد بحث قرار می‌دهد. در فصلهای کتاب، این موضوعات در سطح کلی و در موارد خاص تجزیه و تحلیل شده است. کتاب بسیاری از نظریه‌های جاری درباره مشارکت سیاسی

نظر نویسنده این وضع صرفاً توسط خود اسلام ایجاد نمی‌شود، بلکه ناشی از نظام پدرسالارانه‌ای است که در یک جامعه مبتنی بر خویشاوندی ریشه دارد. نظامهای خویشاوندی و جماعت‌گونه همچنان در این نظامهای حکومتی نقش عمده ایفا می‌کند.

Boaz Shoshan, eds, *Discourse on Gendre/Gendered Discourse in the Middle East*, Westport, CT: Praeger Publishers, 2000, 131 pages.

گفتاری درباره گفتمان جنسیت و جنسیتی در خاورمیانه

چگونگی ساخته شدن تصاویر زنانگی در جوامع سنتی، از سوی نویسندگان این کتاب مورد بررسی قرار گرفته است. ۸ مقاله کتاب، نقش نوشته‌های زنان و سایر شیوه‌های تجلی زنانگی را در به چالش کشیدن مفاهیم سنتی جداسازی جنس در داستانهای ایرانی نوشته فرزانه میلانی؛ «شرح زندگی فدوی طوقان از قلم خود او: ساختاردهی مجدد تاریخ شخصی در روایت ملی فلسطین» نوشته

زنان در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا را به گوش دیگران به چالش می کشد.
دربارهٔ مبارزه زنان برای رساندن صدای خود

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی